

Den Haag

Saskia Bruines

Wethouder van Economie, Internationaal en
Dienstverlening

040

Retouradres: Postbus 12600, 2500 DJ Den Haag

Aan de voorzitter van de commissie Bestuur

Datum

15 maart 2022

Onderwerp

Urgentiebrief Bedrijfshuisvesting

Ons kenmerk

DSO/10271608

RIS311819

Contactpersoon

Jeroen Kraaij

Dienst

Dienst Stedelijke Ontwikkeling

Afdeling

Economie

Telefoonnummer

14070

E-mailadres

jeroen.kraaij@denhaag.nl

Geachte voorzitter,

Evenwichtige groei van de stad is van groot belang voor haar inwoners. In een stad moet gewoond en gewerkt kunnen worden. Bedrijven zorgen voor banen voor inwoners en leveren producten en diensten aan ondernemers en inwoners in de stad. Bedrijventerreinen en bedrijfsruimte in de wijken zijn goed voor ca. 15% van het totaal aantal banen in Den Haag¹. Er is een tekort aan ruimte voor dit soort bedrijvigheid in Den Haag en de Haagse regio. Vraag en aanbod naar werk is dan ook niet in balans en de markt stagneert. Het tekort aan bedrijfsruimte belemmert de economische groei. Groeiende bedrijven trekken weg door het beperkte aanbod aan fysieke ruimte. Bedrijven die overwegen zich te vestigen in Den Haag, zien daar geregeld van af omdat ze geen geschikte locatie kunnen vinden. Dit heeft zijn weerslag op het aanbod van banen voor alle opleidingsniveaus. De stad groeit maar we lopen banen mis, juist ook voor mensen die dit hard nodig hebben.

Met deze brief wil ik op de urgentie wijzen en u op de hoogte brengen van wat de gemeente al doet. Het is echter niet genoeg. Daarom sta ik ook stil bij de belangrijkste oorzaken en maatregelen die hier verandering in kunnen brengen en wat de rol van de gemeente daarbij zou kunnen zijn.

Wat is het belang van werken voor de stad en de Hagenaar?

Den Haag is in aantal inwoners hard gegroeid de afgelopen jaren en zal in de toekomst blijven groeien. Grofweg zijn er voor elke 10 inwoners 5 banen nodig, en hiervan landt ook een gedeelte op bedrijventerreinen aangezien niet alleen in kantoren, winkels of horeca wordt gewerkt. MKB-bedrijven in de stadsverzorgende bedrijvigheid (reparatie, bakkerijen, aannemers), (stads)logistiek, maakindustrie en dergelijke hebben behoefte aan plekken waar mogelijke overlast niet direct leidt tot klachten van omwonenden.

Door voldoende ruimte voor werk, kan de stad profiteren van economische groei. Om te kunnen innoveren en groeien moeten bedrijven niet beperkt worden vanwege een tekort aan bedrijfsruimte. Doorstroming van succesvolle bedrijven naar grotere panden voorkomt dat deze de stad of regio uit trekken. Ook helpt doorstroming en dynamiek in bedrijfsruimte tegen verloedering en veroudering.

¹ Bedrijfshuisvestingstrategie Den Haag (RIS303177)

De groei van het aantal inwoners biedt ook een kans voor groei van werkgelegenheid. Bedrijfsruimte is daarbij extra belangrijk voor praktisch geschoolden.

Hoe is de markt voor bedrijfsruimte?

In contacten met ondernemers en ondernemersverenigingen is de afgelopen jaren, ook tijdens de coronacrisis, gebleken is dat er veel behoefte is en blijft aan bedrijfsruimte. Zowel voor nieuwe bedrijven, starters en als ruimte voor groei en uitbreiding van bestaande bedrijven. Een belangrijk bijkomend effect is een gebrek aan schuifruimte. Dit zet een rem op nieuwe en wenselijke ontwikkelingen, niet alleen op bedrijventerreinen maar ook in prioritaire gebieden zoals het CID (met name Laakhavens) en de Binckhorst. Als bedrijven niet kunnen verplaatsen ontstaat er ook geen ruimte om met iets nieuws aan de slag te gaan.

Deze vraag speelt op meerdere plekken in de stad. Bijvoorbeeld op de Westvlietweg waar bedrijven die eerder uit de Binkhorst zijn vertrokken nu te krap zitten. Bedrijven op Technology Park Ypenburg in de hightech maakindustrie die willen opschalen om de stap van prototypes naar productie te maken. Maar zeker ook startende ondernemers die op zoek zijn naar normale betaalbare bedrijfsruimte in de wijk is er vrijwel geen geschikt aanbod. Het lukt deze bedrijven dus slechts zeer beperkt om geschikte bedrijfsruimte te vinden. Enkele bedrijven kunnen in de regio nog terecht, maar ook daar is het aanbod beperkt en voor veel bedrijven betekent dat een te grote afstand naar klanten en voor werknemers.

Dat dit een structureel probleem is wordt bevestigd door recente onderzoeken. In de Vastgoedmonitor 2021 die Cushman&Wakefield voor de gemeente Den Haag heeft opgesteld (in de bijlage, pagina 11 en 12) wordt de marktsituatie als krap omschreven en dat hoogwaardige bedrijfsruimte zelfs zeer schaars is. In de eind 2021 verschenen behoefteramingen naar bedrijventerreinen in Zuid-Holland² wordt voor de Haagse regio ook geconstateerd dat het aanbod van plannen en kavels er niet is. *“Het gebrek aan aanbod in Den Haag valt daarbinnen nog eens op. Dit leidt tot een onwenselijke situatie”* (pagina 69). Voor Den Haag en de omliggende gemeenten is het tekort tot 2030 ca. 35 tot 65 hectare, afhankelijk van de economische ontwikkeling.

Wat is er de afgelopen jaren goed gegaan?

In oktober 2019 is de Bedrijfshuisvestingstrategie (RIS303177) vastgesteld door de gemeenteraad. De aanleiding hiervoor was het tekort aan bedrijfsruimte, het incurante aanbod en de veroudering van bedrijventerreinen. In de afgelopen twee jaar is er op een aantal dossiers en thema's de nodige voortgang geboekt op het gebied van bedrijfshuisvesting.

- Vernieuwing en verduurzaming van bedrijventerreinen
 - Op ZKD, Fruitweg en de Uitenhagestraat worden gebiedspaspoorten opgesteld in samenwerking met ondernemers. Door met kansenskaarten inzichtelijk te maken waar ontwikkelingen plaats kunnen vinden willen we investeringen stimuleren. Deze eerste drie paspoorten hebben vertraging opgelopen door corona maar worden na de zomer aan de raad gestuurd.
- Realisatie van bedrijfsruimte
 - Er is voor 13.000 m² aan bedrijfsruimte toegevoegd. Daarnaast is er voor 14.000 m² in uitvoering en 6.500 m² in voorbereiding. Daarnaast is er ook voor ca. 15.000 m² aan verbouwingen in uitvoering en voorbereiding. Bij deze laatste categorie hoort bijvoorbeeld de Titaan op de Binckhorst en de New Farm op de Fruitweg.

² Stec Groep 2021. Behoefteraming Bedrijventerreinen Zuid-Holland

- Op de Twickelstraat is gestart met de herontwikkeling tot bedrijfsruimte. In 2022 zal naar verwachting ook de Beatrjysstraat volgen. Op deze locaties in Zuidwest wordt 1.200m² en 4.500m² bedrijfsruimte toegevoegd,
- Heldere kaders
 - De beleidsregel “Nee, Tenzij” die in de Bedrijfshuisvestingstrategie is opgenomen en die is aangescherpt door de motie Nee, Tenzij (RIS 303742) is voor diverse locaties toegepast om zo niet onnodig veel bedrijfsruimte te transformeren
- Instrumenten
 - De Subsidieregeling Kleinschalige Bedrijfshuisvesting is opengesteld. Hiermee kan 10% van de bouwkosten voor bedrijfsruimte gesubsidieerd worden. De regeling heeft een totale omvang van €1,5 miljoen. Tot januari 2022 zijn hier 3 aanvragen voor gehonoreerd en is er nog één in behandeling.
- Samenwerking met ondernemers en belangenorganisaties
 - Begin 2021 is een convenant gesloten met de Stichting Bedrijventerreinen Haaglanden waar is vastgelegd dat ondernemers en gemeente samen werken aan toekomstbestendige bedrijventerreinen.
 - Begin 2021 is ook een convenant voor de komende 10 jaar gesloten op ZKD met afspraken over onder meer de beheersbaarheid van het terrein, veiligheid en de economische doorontwikkeling.
 - Op bedrijventerrein Westvlietweg is een BIZ opgericht eind 2019 en op ZKD is de BIZ eind 2021 verlengd. Ook zijn er gesprekken met ondernemers op verschillende terreinen om de organisatiegraad te verhogen.
- Regionale samenwerking
 - In 2021 is Businesspark Haaglanden uitgebreid van 4 naar 7 gemeenten en wordt nauwer samengewerkt bij nieuwe vestigers en op het gebied van monitoring en profilering.
 - In het Woon-werk akkoord werken we met de gemeenten Leidschendam-Voorburg, Rijswijk en Delft en met de provincie Zuid-Holland aan een oplossing voor de regionale vraag naar hogere milieucategorie bedrijvigheid en de relatie met grote verstedelijkingslocaties. Ook worden er concrete afspraken gemaakt over het beter benutten en eventueel uitbreiden van werklocaties.
 - In de A4-Vlietzone wordt samengewerkt met bewoners, ondernemers, buurgemeenten en de provincie om tot een gezamenlijk toekomstbeeld te komen waar bij economie en bedrijventerreinen een belangrijk onderwerp zijn.

Waarom blijven de resultaten achter?

Ondanks de resultaten, onze inspanningen en die van ondernemers, bedrijvenverenigingen en anderen is er dus nog steeds te weinig bedrijfsruimte in stad en regio en is er geen balans van vraag- en aanbod. Er is een krapte op de markt, er is te weinig nieuw gerealiseerd en er is geen voorraad aan projecten. Er is sprake van een vorm van marktfalen. Dit heeft een aantal oorzaken.

Speculatie zorgt voor stagnatie

Op zowel de bedrijventerreinen als bij bedrijvenstrips in de wijken is er sprake van speculatie. Eigenaren en verhuurders hopen door een bestemmingswijzing bedrijfsruimte te transformeren naar woningbouw en daarmee een waardesprong te maken. Dit vaak ondanks de bestaande bestemmingsplannen en beleidsregels. Deze speculatie blokkeert echter vernieuwing die hard nodig is en werkt verloederend in de hand omdat er niet meer in panden geïnvesteerd wordt. De bedrijfsruimtemarkt kenmerkt zich vooral door eigenaar-gebruikers en particuliere beleggers, vaak met weinig expertise over herontwikkelen.

“Oneigenlijk gebruik” op bedrijventerreinen

Bedrijventerreinen worden voor veel functies gebruikt en dreigen een makkelijk alternatief te worden voor functies die daar niet persé horen. Vroeger waren dit kantoren, showrooms en perifere detailhandel, tegenwoordig zijn het feestzalen, sportscholen, kringloopwinkels en kinderdagverblijven. Dit zorgt voor conflicten tussen functies (parkeren, mengen van langzaam en zwaar verkeer etc.), stijgende huren en onttrekking van reguliere bedrijfsruimte. Lokale en regionale MKB'ers en ondernemers in de stadsverzorgende sectoren en maakindustrie dreigen verdrongen te worden van bedrijventerreinen. Door juist de ondernemer-eigenaars en ontwikkelende beheerders te betrekken kan speculatie verminder worden en wordt de betrokkenheid vergroot.

Ondernemers missen vertrouwen in de toekomst van bedrijventerreinen

Met de Bedrijfshuisvestingstrategie en het sluiten van het convenant met de SBH zijn stappen gezet om het belang van bedrijfshuisvesting voor Den Haag te benadrukken. Maar in de praktijk zien veel ondernemers nog te weinig visie en duidelijkheid van overheden over de toekomst van bedrijventerreinen. Ook ondermijning, achterstallig onderhoud en overlast door bijvoorbeeld het dumpen van drugsafval, straatraces en zwerfauto's zorgen voor scepsis bij ondernemers. Hierdoor ontbreekt de zekerheid dat investeren in verduurzaming, vernieuwing en herontwikkeling loont en dat deze investeringen in de toekomst terugverdiend kunnen worden. Dit speelt voor bedrijven in het algemeen maar nog eens extra zwaar voor bedrijven in hogere milieucategorieën die aangewezen zijn op bedrijventerreinen om überhaupt te kunnen ondernemen.

Hoge marktdruk remt vernieuwing

De vraag naar ruimte op bedrijventerreinen en in de wijken is hoog. In een gezonde markt breiden succesvolle bedrijven uit of verhuizen naar een groter pand en laten plekken achter die weer opgevuld worden door starters of bedrijven die kleinere huisvesting zoeken. Omdat er vrijwel geen courant aanbod meer beschikbaar is worden ook verouderde en inefficiënte panden verhuurd en in stand gehouden. Hierdoor komt er vrijwel geen nieuwe ruimte beschikbaar voor verhuur of verkoop en kunnen Haagse bedrijven niet groeien of vertrekken ze uit de stad.

Dit remt vernieuwing, herontwikkeling en verduurzaming op bedrijventerreinen en op bedrijfslocaties in de wijken. Zittende bedrijven zijn verspreid over meerdere kavels gehuisvest, of zelfs over meerdere locaties. Deze versnippering is duur en inefficiënt voor iedereen, maar alleen door overzicht, regie en voldoende 'schuifruimte' zijn betere oplossingen mogelijk.

Herontwikkeling is duur, complex en tijdrovend.

Een recent artikel op Platform Stad vat de moeilijkheden van herontwikkeling van bedrijfsruimte goed samen:

*“Voorbeelden uit de Binckhorst laten zien dat behouden en creëren van bedrijfsruimte niet vanzelf gaat. Professionele vastgoedpartijen pakken de opgave niet op. Het ontwikkelen van woningen is op dit moment veel lucratiever en bovendien missen ze veelal de expertise en het netwerk om succesvol bedrijfstvastgoed te ontwikkelen. Voor kleinere ontwikkelende partijen en zelfbouwers vormt de gemengde binnenstedelijke transformatie een dusdanig complexe context dat ze er niet aan beginnen.”*³

Binnenstedelijke herontwikkeling kost veel geld en heeft vrijwel altijd een onrendabele top. Dit geldt juist ook voor bedrijfshuisvesting. Om de business case voor deze plekken rond te krijgen zijn partijen met de juiste expertise nodig en instrumenten of geld om tekorten te beperken.

³ Gert Joost Peek. Ruimte voor werk en ruimtelijke schaalniveaus: Wie vult de gaten? Artikel op Platform Stad:

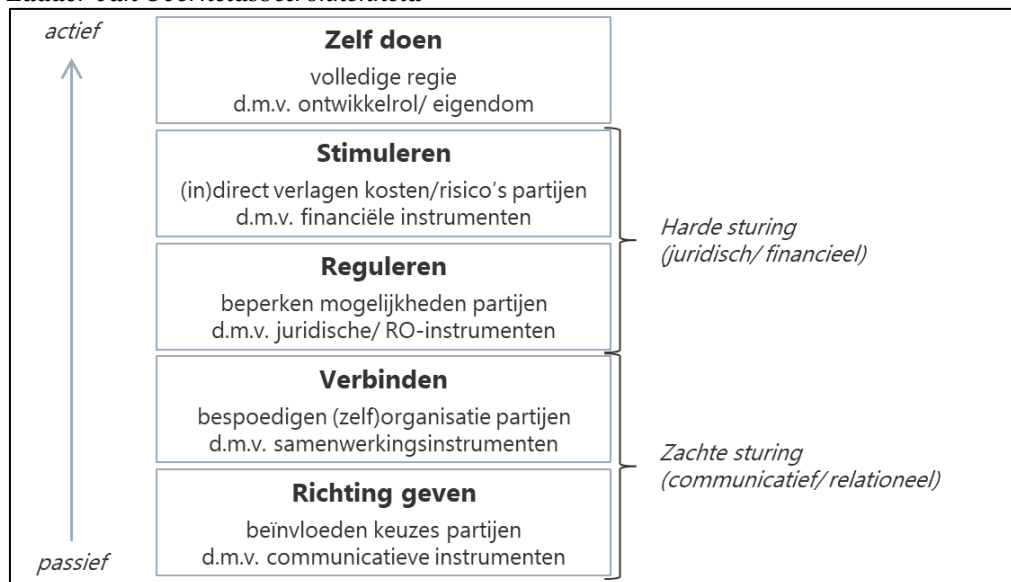
Ook kost het veel tijd en inzet om een breed draagvlak en de nodige middelen te verkrijgen voor een gezamenlijke aanpak op bedrijventerreinen.

Wat is er nodig?

De huidige situatie en de verwachtingen vragen om een Urgentieprogramma Bedrijfsruimte. Het doel is meer aandacht voor ruimte en banen voor sectoren als bouw, handel en reparatie, installatie, maakindustrie en dergelijke. Het gaat hier niet om nieuw beleid maar om een verdere uitwerking van de Bedrijfshuisvestingstrategie. Daarnaast zijn er een aantal onderwerpen waarvoor nieuwe instrumenten ingezet moeten worden.

Om het marktfalen, de onrendabele top en stagnatie goed aan te kunnen pakken is een betrokken en actieve overheid nodig. In onderstaande figuur is op een ladder te zien hoe de overheid invloed uitoefent door zachte tot harde sturing. Hoe weerbarstiger de markt en de stagnatie hoe meer de instrumenten opschuiven naar harde sturing en zelf doen. De gemeente Den Haag heeft in de afgelopen jaren richting gevende, verbindende en regulerende instrumenten ingezet. Waar de gemeente dit nog niet doet, onderzoeken we de mogelijkheden uit om de actieve rol op te pakken door stimuleren en zelf doen.

Ladder van Overheidsbetrokkenheid

Bron: Rebel (2022)

Maatregel 1: Ontwikkeling van bedrijfsruimte weer op gang brengen

Om de bedrijfsruimtemarkt van het slot te halen en de balans tussen vraag- en aanbod te herstellen is nieuwe bedrijfsruimte nodig. Dit kan zowel door nieuwbouw, verbouw of uitbouw. Om hier werk van te maken is een planvoorraad nodig én daadwerkelijke realisatie. Daarvoor is een programma nodig met een planvoorraad van minimaal 200.000 m² (zoals al genoemd in de Bedrijfshuisvestingstrategie) tot 2030 in onze werkmilieus. Om dit programma op gang te krijgen stellen we voor 2022 een programmamanager aan.

Naast planvoorraad moet er ook gerealiseerd worden. Daarom zetten stellen we minimaal netto 10.000 m² per jaar realisatie als doel.

Hiervoor stellen we voor 2022 een ontwikkelmanager aan die als schakel tussen overheid en markt opereert⁴. Hierdoor pakken we een actievere rol in de ontwikkeling en versnelling projecten en initiatieven op bedrijventerreinen.

Deze ruimte zoeken we op plekken waar nu ook gewerkt wordt. Op de kaart in de bijlage zijn de verschillende gebieden weergegeven. De omvang van dit programma is als volgt opgebouwd.

- We zetten in op verdichten en beter benutten van de bestaande bedrijventerreinen met de uitkomsten van de gebiedspaspoorten:
 - Tot 40.000m² extra op ZKD
 - Tot 10.000m² extra op de Fruitweg
 - Tot 5.000m² op de Uitenhagestraat⁵
 - Tot 10.000m² op het Forepark
 - Tot 15.000m² op de Westvlietweg
- We gaan de ambities uit het Omgevingsplan Binckhorst realiseren door de 80.000m² bedrijfsruimte in de werkmilieus op de Binckhorst toe te voegen.
- We zetten in op het toevoegen 15.000 m² bedrijfsruimte toe in de wijken van Zuidwest voor de versterking van de toekomst van de wijk.
- We versnellen de ontwikkeling van bedrijfskavels op Hoornwijk en Forepark en de ontwikkeling van bedrijventerrein Ypenburg en het Technology Park
- We starten de planvorming voor het toevoegen van nieuw bedrijventerrein aansluitend aan bedrijventerrein Westvlietweg en op de GAVI-kavel

Maatregel 2: Duidelijkheid voor ondernemers en eigenaren. Waar gewerkt wordt blijft ruimte voor werk.

Om speculatie tegen te gaan en het vertrouwen in de toekomst van bedrijventerreinen te herstellen is planologische duidelijkheid nodig. Dit betekent het volgende:

1. Bestaande bedrijventerreinen blijven bedrijventerrein en zijn gericht op werk. Hierbij gaat het om ZKD, Uitenhagestraat, Fruitweg, Scheveningen Haven, Westvlietweg, Hoornwijk, Ypenburg en Forepark.
2. Lopende ontwikkelingen van bedrijventerreinen naar gemengde gebieden worden doorgezet met aandacht voor de realisatie van bedrijfsruimte. Dit geldt voor de Binckhorst en Laakhavens
3. Bedrijfslocaties in de wijken blijven nodig. Hier passen vaak wel gemengde ontwikkelingen met andere functies.

In de Bedrijfshuisvestingstrategie is dit verder uitgewerkt in de beleidsregel Nee, Tenzij en aangescherpt door de motie Nee, Tenzij (RIS 303742). Aanvullend daarop blijken er ook regels nodig voor de toevoeging en behoud van bedrijfsruimte in de wijken. Omdat dit in de praktijk nog onvoldoende duidelijk is onderzoeken we mogelijke scenario's uit hoe dit verder te versterken. Dit zou bijvoorbeeld een van de volgende aanvullende regels kunnen betekenen:

- De gemeente werkt pas mee aan herontwikkelingen als de planvoorraad aan bedrijfsruimte op een vooraf bepaald niveau is.
- Herontwikkeling op locaties in de wijken is toegestaan, wanneer het bedrijfsvloeroppervlak aan bedrijfsruimte in de nieuwe ontwikkeling toeneemt, met bijvoorbeeld 30%.
- Bij binnenstedelijke herontwikkeling moet de compensatie van vierkante meters bedrijfsruimte in het plan of daarbuiten geborgd zijn;

⁴ Deze functie is beschreven in paragraaf 4.4 van de Bedrijfshuisvestingstrategie

⁵ In afwijking van de 20.000 m² die in de Bedrijfshuisvestingstrategie staat beschreven. Voor de Uitenhagestraat lijkt 20.000 m² toevoegen gezien de omvang van het terrein niet realistisch.

- Voor mengen van wonen en werken kunnen aanvullende eisen worden gesteld aan marktconforme maatvoering en inrichting die past bij de moderne huisvestingswensen van bedrijfsruimtegebruikers.

Besluitvorming over deze verkenning vindt plaats door het volgende college.

Maatregel 3: Samenwerken aan inspirerende werkmilieus

Om het complexe proces van herontwikkeling en vernieuwing op gang te brengen is meer inzet en ondersteuning voor ondernemers en bedrijfsruimtegebruikers nodig. We geven daarmee aandacht aan de reguliere bedrijfsruimtegebruikers. Naar verwachting staat 30-40% van ondernemers/eigenaren voor een investeringsbeslissing de komende jaren: als gemeente moeten we hiervan op de hoogte zijn, zodat we hier tijdig en goed op kunnen inspelen. Accountmanagement is een opdracht van lange adem en van structurele inzet. Door actief en langjarig accountmanagement creëert de gemeente vertrouwen, maar ook inzicht in de dynamiek binnen bedrijfsruimte en ondernemers. Daarbij biedt accountmanagement de vertaalslag naar beleidskeuzes en strategie en uitvoering. Ook het opzetten en ondersteunen van besturen van terreinen en de inzet van instrumenten als een BIZ, parkmanagement en Keurmerk Veilig Ondernemen vallen hieronder. Hiervoor onderzoeken we de mogelijkheden voor een “Haags Bedrijventerreinen Punt” (HBP), zoals het Haags Retailpunt de Haagse Retail ondernemers ondersteunt. De oprichting van een dergelijk HBP wordt voorgelegd aan het volgende college.

Maatregel 4: Vastgoedstrategie voor aanjagen van verdichten en herontwikkeling van bedrijfsruimte

Om de markt van het slot te halen kan een actievare rol van de overheid een mogelijke ingreep zijn. We onderzoeken een strategie voor de inzet van financiële en andere instrumenten om de realisatie van o.a. economisch vastgoed te versnellen en dit als gemeente zelf te doen zoals bijvoorbeeld met:

- Een beheer-en exploitatiemaatschappij die namens de gemeente panden in eigendom, beheer en exploitatie kan nemen.
- Aanpakken van rotte kiezen op bedrijventerreinen. Hierbij kan de gemeente of een andere private partij een strategische locatie opkopen, vervolgens slopen en herontwikkelen of verbouwen en weer opnieuw op de markt brengen, bijvoorbeeld voor specifieke doelgroepen;
- Instrumenten om de onrendabele top te kunnen financieren via subsidies of een bredere inzet van revolverende fondsen zoals het FRED-fonds;
- Uitwerken van de kansen voor herontwikkeling bij expirerend erfpacht;
- Verbreden van het werkgebied van het Industrieschap Plaspoelpolder naar de bedrijventerreinen van de Westvlietweg om gebruik te maken van de kennis en expertise van herontwikkeling

Hierbij moet ook per instrument inzichtelijk gemaakt worden wat de impact van de inzet van publieke middelen is. Hoeveel vierkante meter levert een bepaalde ingreep op en voor hoeveel banen zijn deze meters? De inzet van financiële instrumenten en de gemeentelijke rol daarbij is aan het volgende college.

Maatregel 5: Zicht op wat echt het verschil maakt

Om naar een balans tussen vraag en aanbod te komen is de vinger aan de pols van de bedrijfsruimtemarkt houden van groot belang. Alleen maar ruimte toevoegen zonder zicht op de wensen van ondernemers en de actuele vraag in de markt leidt tot verkeerde projecten. Dit vraagt om enerzijds een duidelijk beeld van de stedelijke en regionale opgave en anderzijds inzicht in de wat de ontwikkeling van een pand of bouwblok daadwerkelijk aan extra ruimte toevoegt. De programmamanager die in maatregel 1 is genoemd zet in 2022 ook het volgende op:

- Het jaarlijks maken van herontwikkelingsmogelijkheden van leegkomende objecten (zoals winkels, kantoorruimte op bedrijventerreinen, PDV/GDV en showrooms) voor transformatie naar (kleinschalige) bedrijfsruimte
- Het monitoren van ontwikkeling arbeidsplaatsen, planvoorraad en totale bestaande voorraad aan bedrijfsruimte in Den Haag
- Het toezien op de realisatie van de planvoorraad.

Maatregel 6: Nieuwe coalities aangaan

Om de complexiteit en de hoge kosten van herontwikkeling het hoofd te kunnen bieden zijn partnerschappen nodig. Zowel met ondernemers, ondernemersverenigingen en eigenaren, maar ook daarbuiten. Inzet en middelen bij Provincie en Rijk voor deze herontwikkelingen om de kansen te benutten en de stedelijke en regionale economie sterk te houden zijn van groot belang. Daarom onderzoeken we de mogelijkheden van nieuwe coalities.

Afsluitend

Om ook in de toekomst gezonde en concurrerende bedrijventerreinen in Den Haag te hebben zijn langjarig aandacht, betrokkenheid, instrumenten en middelen nodig. Deze maatregelen zijn grotendeels een verdere uitwerking van de Bedrijfshuisvestingstrategie. De inzet voor maatregel 1 en 5 is incidenteel van aard en is voor 2022 gedekt uit de middelen van programma 11. Ook onderzoeken we maatregelen 2, 3 4 en 6. Het is aan een volgende college om daar vervolgens besluiten over te nemen.

Met vriendelijke groet,
Saskia Bruines